

Иверійцы въ Испаніи.

(По рукописи XI вѣка).

Извѣстіе о картвельцахъ въ Испаніи находится въ грузинскомъ пергаментномъ сборникѣ, переписанномъ въ 1074 году (№ 529 церк. музея). Одна изъ статей этого сборника „Житіе блаженнаго отца нашего Іоанна и сына его Евѳимія“ составлена Георгіемъ Мтацминдели (Святогорцемъ). Въ этомъ обширномъ трудѣ Георгій Мтацминдели излагаетъ исторію основанія Иверской лавры на Аѳонѣ (976—980 г.) и представляетъ намъ біографію ея основателей.

Въ этой же статьѣ мы читаемъ (стр. 38—40):

შემდგომად თორნიკის მიცვალებისა, განიზრახა ნეტარმან მამან ჩუენმან იოანე, წათა აღიღოს ძე თჳსი ღ რავდენნიმე მოწაფენი ღ ივლტოდის სპანიად: რამეთუ პირველითანგე უძნდა შულღიანობად ღ შოთი; გარნა თავს-ედეკა მუნ ჟამამდე თორნიკის აშენებისათჳს ღ წათა შეიძინოს სული მისი. რამეთუ ასმიოდა, ვითარმედ ქართველნი არა მტირედნი ნათესავნი ღ ურნი მკუდრ არიან მუნ, ღ ამის პირისათჳს წარვიდა ვიდრე ავიდოსამდე, წათა მიერ პოვოს ხავი, გერძოთა სპანიისათა მიმავალი ღ წარვიდეს მუნ. ღ, რომელი იგი მას ჟამსა მთავრობდა ავიდოსს, ფრად საუუარელი იყო მამისა იოანესი, ღ მეგობრობისა მისისა თჳს გამოუცხადა მას გულის სიტუუჳად თჳსი; ხოლო იგი წინა აღუდეკა, ღ, რაოდენ შესამლებელ იყო მისგან, აბრეოლებდა; ღ, ვითარ იხილა მამად იოანე დამტვიცებული თჳსსაგე გულის სიტუუჳას ზედა, გამოუცხადა ღ ჰქუა, ვითარმედ: „წმიდაო მამაო! არა უმეცარ ხარ შენ, თუ რაბამი სიუუარელი აქუს მეფეთა ღირსებისა შენისად ღ, უკუეთუ განგიტყვენ, დიდი ბოროტი

მოწვევანად არს ჩემსედა; მიუწერო მეუეთა ღ, ვითარცა ბრძანონ, ეგრეცა ქმენ“. ღ, ვითარცა მიუწერა, უბრძანეს მეუეთა, რათა სამეუფოს წარავლინნეს; ღ, ვითარცა აღვიდეს, დიდითა პატრიკითა მოიგიონნეს იგინი მეუეთა, ღ დიდად აბრალეს ღ ჰქუეს, ვითარმედა: „წმიდანო მამანო! ჩუენ დიდი სიუუარუელი გუაქუს სიწმიდისა თქუენისაჲ ღ რაჲ არს ესე, რომელ ესრეთ ივლტით ჩუენგან ღ უცხლასა ქუეუანსას წარხუალთ?“ მიუგო ნეტარმან იოანე ღ ჰქუა: „ღუთისმსახურნო ღ თუთ მპყრობელნო მეუენო! გლასაგი ესე ერის კაცი გიუაკ სოფელსა შინა მყოფი ღ თანამდეგი ყოვლისა ბრადისაჲ, ღ მუნება, რათა უცხრებასა სამე წარვიდე ღ სული ჩემი ვიცხოვნო; ღ გლასაკებით ვიყოფებოდი ღ თუ ვითა მოჰგდა, არა უწი, მოვიდა თუსი ჩემი თორნიკ ღ მისითა გზითა დიდთა შუღლთა შთაკვარდი ღ ერის კრებასა; ღ მუნებას, რათა ამის ყოვლისაგან თავის უფალ ვიქმნა ღ სულისა ჩემისა ზრუნვასა შეუდგე“. მრავალთა ჟმთა დიდითა პატრიკითა დანიშტირეს ღ მექმე დიდითა ქენებითა ძლით დასწმუნეს მონასტრადვე შექტეკაჲ, ღ დიდითა ბოძითა განუტეკეს. ღ ესრეთ გუალად შეიქტა თუსსაკე მონასტრისა.

Переводъ:

По смерти Торникія, блаженный отецъ нашъ Іоаннъ рѣшился, взявъ своего сына *) и нѣсколькихъ учениковъ, убѣжать въ Спанію: онъ сначала же тяготился раздорами и смутой, но временно терпѣлъ все это, чтобы построить для Торникія (усыпальницу) и спасти его душу. Іоанну доводилось слышать, что *крузины*, — *немало крузинскаго племени и народа*, — живутъ въ Спаніи, и потому онъ отправился въ Авидѣ **), чтобы тутъ найти корабль, отправляющійся въ Спанію, и на немъ поѣхать туда, а такъ какъ тотъ, который въ то время княжилъ въ Авидѣ, былъ большой любимецъ отца Іоанна, то отецъ Іоаннъ этому своему другу открылъ свое намѣреніе. Но онъ воспротивился и, сколько

*) Евимія.

***) Ἄβυδος на азіатскомъ берегу Елліспонта (Дарданельскаго пролива), противъ Сесіа.

могъ, не отпускалъ его; когда же увидѣлъ, что отецъ Іоаннъ твердъ въ своемъ намѣреніи, то объявилъ ему свою волю слѣдующими словами: „Святый отецъ, небезызвѣстно тебѣ, какъ высоко ставятъ цари *) твои личные качества: если я отпущу тебя, великое зло постигнетъ меня; поэтому я напишу царямъ, и какъ они повелятъ, такъ поступи и ты“. Онъ написалъ царямъ, и они приказали отправить ихъ (Іоанна и его спутниковъ) въ столицу **). И когда они прибыли (въ столичный городъ), цари привѣтствовали ихъ съ великимъ почетомъ и съ большимъ сожалѣніемъ говорили имъ такъ: „Святые отцы, мы очень цѣнимъ вашу святость, и что за причина, что вы убѣгаете отъ насъ и отправляетесь въ чужую страну?“ Блаженный Іоаннъ въ отвѣтъ сказалъ: „Благочестивые и самодержавные цари! Я былъ убогій свѣтскій человекъ, имѣющій всевозможные грѣхи; я желалъ отправиться куда-либо на чужбину, чтобы, живя въ бѣдности, спасти душу свою. Но не знаю, какъ случилось, что, узнавъ о мстѣ моего уединенія, прибылъ ко мнѣ родственникъ мой Торникій; вслѣдствіе этого приключились раздоры, и я собралъ вокругъ себя народъ. И потому желаю освободить себя отъ всѣхъ этихъ неприятностей, чтобы пецись о душѣ своей“. Долгое время и въ большомъ почетѣ цари держали Іоанна у себя и съ великимъ трудомъ убѣдили его возвратиться обратно въ свой монастырь ***). Цари отпустили Іоанна съ большими дарами.

*
* *

Совпаденіе имени „Иверія“ на Пиренейскомъ полу-

*) Это Василій II, вступившій на константинопольскій престолъ въ 976 г. со своимъ братомъ Константиномъ VI, извѣстный въ исторіи подъ названіемъ „Болгаробойца“; къ концу своей жизни жилъ онъ монахомъ и умеръ въ 1025 году. Онъ царствовалъ со своимъ братомъ только первыхъ 12 лѣтъ; стало-быть, описываемое здѣсь событіе относится къ періоду отъ 976 до 988 г.

**) Константинополь.

***) Аонскій Иверскій монастырь.

островѣ и на Кавказскомъ перешейкѣ останавливало уже вниманіе греческихъ и римскихъ писателей. Одни были того мнѣнія, что европейскіе иверійцы переселились въ Азію, а другіе, наоборотъ, что азіатскіе переселились въ Европу (App. Mithr. 101, Socr. hist. eccl. 1. 20, *Varro ap. Plin.* 3. 3, *Strab.* 11. 499).

Были ли для подобныхъ взглядовъ и вообще для утвержденія о существованіи родства между испанскими и кавказскими иверійцами какія-нибудь основанія, сказать трудно. Можетъ-быть, при сравненіи баскскаго языка и картвельскихъ нарѣчій отыщутся лингвистическія данныя, бросающія нѣкоторый свѣтъ на этотъ вопросъ, но, какъ бы то ни было, любопытно отмѣтить увѣренность картвельца, жившаго въ исходѣ X вѣка, въ родствѣ обоихъ народовъ.

М. Джанашивили.
